

*Приловський Володимир
Володимирович,*

доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки Дніпровського
університету, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кожен етап розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність характеризується проведенням слідчих (розшукових) дій, завжди направлених на перевірку отриманих відомостей. Особливо це актуально в наш час, коли неповнолітні особи втягуються в протиправну діяльність при скоєнні воєнних злочинів кримінальними правопорушниками ворожої або інших сторін. Безперечно, нову доказову інформацію за результатами їх проведення працівники правоохоронних органів також отримують, але основне завдання кожної процесуальної дії – підготовка якісних доказових матеріалів кримінального провадження для відправлення в суд з обвинувальним актом. Одними з найбільш розповсюджених, хоч і не завжди обов'язкових дій в даній категорії кримінальних проваджень є пред'явлення для впізнання підозрюваних у натурі та за фотографічними зображеннями. Їх проведення пов'язано з рядом організаційно-тактичних особливостей, які пропонується розглянути.

Пред'явлення для впізнання як слідча дія що полягає у пред'явленні особі об'єктів, які вона спостерігала раніше, у зв'язку з подією злочину з метою встановлення їхньої totoжності чи групової належності. Загальними підставами для пред'явлення для впізнання є: заява особи під час допиту про те, що вона може впізнати об'єкт, який спостерігала раніше, і добре пам'ятає його ознаки та відмінності; під час допиту особа називає лише загальні риси об'єкта, не може точно описати його відмінності, але висловлює впевненість, що зможе його впізнати, коли побачить [1, с. 183].

Також у слідчій практиці нерідко можуть виникати ситуації, коли свідки-очевидці не спостерігають візуально подію і її

учасників, а тільки чують що відбувається: голоси, що лунають з місця події, розмова, діалоги між учасниками події. У зв'язку з цим може виникнути необхідність проведення впізнання по голосу і мові.

Перш за все, до проведення цієї слідчої (розшукової) дії необхідно правильно підготуватися, оскільки від цього залежить успіх пред'явлення для впізнання в цілому і достовірність її результатів. У таких випадках проводиться додатковий допит у зв'язку і з необхідністю точного переказу сприйнятого, і з уточненням умов сприйняття

Пред'явлення для впізнання є унікальною слідчою (розшуковою) дією, яка ніколи не повторюється, тому уповноваженим особам слід ретельно підготуватися до її проведення.

Вважаємо за необхідне наголосити, що зняття протиправного діяння доцільно пред'являти не тільки неповнолітньому, але й підозрюваному та іншим особам, які могли бачити цей предмет. Особливо це стосується справ про вчинення неповнолітніми протиправних діянь, пов'язаних із їх втягненням у злочини проти військових, інших воєнних злочинів, а не тільки розповсюджених крадіжок. Адже зняття зламів можна пред'являти різним категоріям осіб.

Зрозуміло, що пред'явлення для впізнання налічує основні три етапи: підготовчий, робочий та заключний. Заходи підготовчого етапу, на наш погляд, в даний час слід визначити наступним чином:

- тактовна психологічна підготовка неповнолітнього, який впізнає, із залученням досвідченого спеціаліста (психолога) з метою виявлення та усунення можливих психологічних перешкоджень, стресів, переживань, страхів і т.ін. у впізнаючого;

- обережний попередній допит неповнолітньої особи, яка впізнає;

- підбір об'єктів, серед яких необхідно провести впізнання;

- визначення місця і умов пред'явлення для впізнання;

- визначення необхідних учасників пред'явлення для впізнання;

- визначення необхідного комплексу науково-технічних засобів [2].

Слід зазначити, що у разі потреби пред'явлення якої-небудь особи (інших об'єктів) для впізнання свідкові, потерпілому, підозрюваному у слідчого виникає необхідність

попередньо допитати їх про зовнішній вигляд та прикмети цієї особи (інших об'єктів), а також про обставини, за яких особа, яка впізнає, бачила цю особу (інші об'єкти) тощо. Отримані відомості фіксуються в протоколі. Допит є необхідною умовою проведення впізнання.

Важливим заходом підготовчого етапу при розслідуванні втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність є створення сприятливих умов проведення пред'явлення для впізнання та дотримання усіх процесуальних норм сприятиме результативності даної дії.

Слід вказати на те, що при розслідуванні втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність найбільш доцільно проводити впізнання одразу після виявлення та затримання втягувача, зменшуючи ймовірність його впливу на неповнолітню особу.

Впізнання припустимо розглядати як криміналістичну ідентифікацію, яка відбувається за ідеальними відображеннями (слідами пам'яті) зовнішніх ознак об'єктів. Під ознакою розуміють зовнішнє відбиття властивостей об'єкта. Якість – це те, що внутрішньо притаманне об'єкту та характеризує його. Сукупність властивостей об'єкта робить його якісно визначеним, індивідуальним. Протягом значного часу властивості об'єкта зберігаються незмінними, мають добру сталість, а ознаки його можуть відносно змінюватися. Це повинно враховуватися при проведенні пред'явлення для впізнання. Специфіка такої ідентифікації полягає у тому, що вона може здійснюватися лише тими особами, які особисто сприймали об'єкт; ідентифікованим виступає образ пам'яті об'єкта, який відбився у свідомості особи, що впізнає, та є недоступним для безпосереднього сприйняття іншими особами [3, с. 6].

З огляду на можливі тактичні помилки для їх максимального усунення вважаємо за необхідне вказати, що ефективність застосування у вказаній категорії кримінальних проваджень положення п. 2 ч. 1 ст. 232 КПК України (впізнання в режимі відеоконференції) для забезпечення безпеки неповнолітніх від воєнних злочинців (членів організованих воєнізованих груп, їх лідерів) є беззаперечною.

Підводячи підсумок, зазначимо, що пред'явлення для впізнання є важливою слідчою (розшуковою) дією на подальшому етапі розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність в умовах воєнного стану. Найбільш часто

в зазначених випадках проводяться пред'явлення для впізнання живих осіб в натурі та за фотознімками. Для максимально ефективного проведення цієї слідчої (розшукової) дії необхідно застосовувати відповідні тактичні прийоми згідно ситуації, особистості впізнаючої неповнолітньої особи, а також осіб, що втягнули неповнолітнього у протиправну діяльність.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : навч. посіб. / За заг. ред. Є. В. Пряхіна. К. : Атіка, 2012. 496 с.
2. Криміналістика : мультимедійний підручник. URL: https://arm.naiiau.kiev.ua/books/kruminalist/lections/lection_3_22.html.
3. Лук'янчиков Є. Д., Моїсєєв О. М. Пред'явлення для впізнання : навч. посібник. Макіївка : Графіті, 1998. 104 с.

Пясковський Вадим Валерійович,
професор кафедри криміналістики
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, професор
Курилін Іван Ростиславович,
доцент кафедри криміналістики
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ПЕДАГОГА ТА ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ

Захист дитини передбачає не лише забезпечення її фізичної безпеки, а й неухильного дотримання належних стандартів під час проведення процесуальних дій за її участю. Серед них допит посідає особливе місце як одна з найскладніших слідчих (розшукових) дій. Як справедливо вказують І. П. Осипенко і О. О. Калітник, допит неповнолітніх вважається одним із найскладніших видів допиту, адже саме він охоплює собою процесуальний, тактичний, організаційний, психологічний, педагогічний та етичний аспекти [1, с. 440].